

کارگاه آموزشی

فرایند تعیین قیمت تضمینی: مبانی محاسبه، چالش‌ها و راهکارها

۱۱ آبان ماه ۱۳۹۴

وزارت جهاد کشاورزی

ارائه دهندگان:

دکتر ماندانا طوسی ، مهندس مریم اردستانی

پژوهشگران موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

محورهای مورد بحث

مبانی تئوریک تعیین قیمت

الزامات قانونی پیشنهاد قیمت تضمینی

فرآیند محاسبه و پیشنهاد قیمت تضمینی

اقدامات و مفروضات در خصوص محصولات زراعی و باغی

کارکرد سیاست خرید تضمینی در محصولات زراعی

کارکرد سیاست خرید تضمینی در محصولات باغی

چالش‌ها و راهکارها

مبانی تئوریک تعیین قیمت

مدیریت واحد کشاورزی عبارتست از

فرایند تصمیم‌گیری که بوسیله آن منابع محدود بین
تعدادی گزینه تولید تخصیص یافته و واحد تولیدی به
گونه‌ای سازمان یافته عمل میکند که هدف یا اهدافی را
تامین نماید.

بسیاری از مسائل مدیریت واحدهای کشاورزی جزء یکی از سه نوع هستند

❖ چه مقدار باید تولید کرد؟

مقدار تولید در درجه اول به وسیله تعداد نهاده های مصرفی و مقادیر آنها تعیین می گردد.

❖ چگونه باید تولید کرد؟ (انتخاب نوع تکنولوژی تولید)

محصولات را می توان به طرق مختلف تولید کرد مدیر باید ترکیبی را از نهاده ها را انتخاب کند

❖ چه باید تولید کرد؟ (انتخاب ترکیب و تناوب محصولات زراعی و دامی که باید تولید شوند)

مدیر از بین گزینه های بی شمار آن ترکیبی را انتخاب می کند که سود را حداکثر کند یا اگر هدف

چیز دیگری است آن هدف را تامین نماید.

وظایف مدیریت :

Programming	(۱) برنامه ریزی
Performance	(۲) اجرا
Control or Monitoring	(۳) کنترل

ابزارهای برنامه ریزی:

(۱) اصول اقتصادی

(۲) بودجه بندی

(۳) برنامه ریزی خطی

● بودجه بندی فعالیتی

● بودجه بندی جزئی

● بودجه بندی کلی

بودجه بندی فعالیتی

بودجه بندی فعالیتی صورتی از همه درآمدها و هزینه های برآورد شده مربوط

به یک فعالیت خاص به منظور بررسی میزان سودآوری است.

این بودجه بندی برای واحد متعارف نظیر هر هکتار یا هر راس دام تهیه

می شود.

اجرای بودجه بندی فعالیتی

(۱) درآمدها

✓ برآورد عملکرد مورد انتظار (شرایط آب و هوایی، نوع خاک، میزان نهاده مورد انتظار...)

✓ قیمت فروش

(۲) هزینه های متغیر (بذر، کود، نیروی کار، سوخت، تعمیرات ماشین آلات، نیروی

انسانی، هزینه فرصت سرمایه و ...)

(۳) هزینه های ثابت (استهلاک ماشین آلات، زمین، هزینه فرصت سرمایه و ...)

بودجه فعالیتی یک هکتار گندم

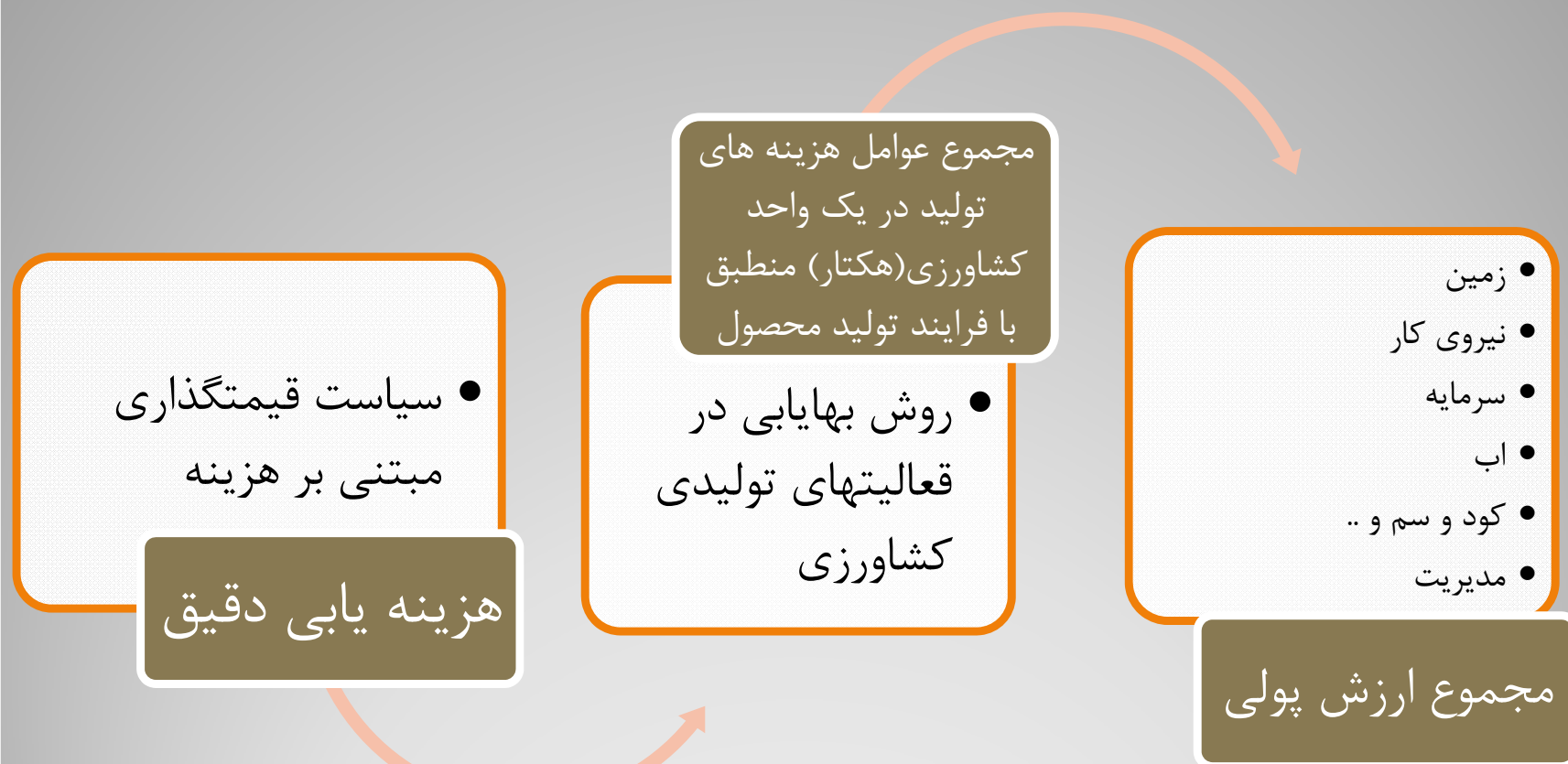
اقلام درآمد و هزینه	مقدار	واحد	قیمت (تومان)	ارزش (تومان)
درآمد				
درآمد اصلی (فروش گندم)				
درآمد فرعی (گاه)				
هزینه های متغیر				
- بذر				
- کود				
- سم و سمپاشی				
- سوخت تراکتور				
- راننده تراکتور				
- تعمیرات تراکتور				
- نیروی کار				
- اجاره کمباین				
- هزینه فرصت هزینه متغیر در ۷ ماه				
هزینه ثابت				
- استهلاک تراکتور				
- هزینه فرصت تراکتور				
- زمین				
کل هزینه ها				
سود برآورد شده				

سیاست
قیمت گذاری

الف- استراتژی های
مبتنی بر هزینه

ب- استراتژی های
مبتنی بر فروش

مدیریت در کنار عوامل مذکور و به عنوان نهاده ای غیرقابل لمس که ترکیب و هماهنگی آن ها را جهت دستیابی به یک سری اهداف معین به عهده دارد، از جمله عوامل بسیار ضروری است. به نحوی که بدون اعمال صحیح آن، استفاده اقتصادی از عوامل تولید به سختی امکان پذیر است.

هزینه های پرداختی
بنگاه

هزینه فرصت تولید

هزینه های
آشکار (صریح)

هزینه های
پنهان (ضمنی)

هزینه فرصت زمین

■ هزینه فرصت بر اساس ارزش جاری زمین

ارزش اجاره = ارزش زمین * حداقل نرخ قابل قبول

■ درآمدی که مالک از اجاره سهم بری متداول بدست می آورد

(ارزش سهم مالک منهای هزینه تولید پرداخت شده توسط مالک)

■ اجاره نقدی متداول

الزامات قانونی پیشنهاد قیمت تضمینی

قانون تضمین خرید محصولات اساسی کشاورزی

گندم، برنج، جو، ذرت، چغندر قند، پنبه‌وش،
دانه‌های روغنی، چای، سیب‌زمینی، پیاز و حبوبات

سال ۱۳۶۸: یک ماده واحده به همراه سه تبصره

قانون اصلاح قانون خرید محصولات اساسی (گسترش قانون)

کشمش، خرما، برگه زردآلو، مرکبات، سیب،
انار و انجیر و محصولات دامی و پیله ابریشم

سال ۱۳۷۲: شامل ماده واحده و یک تبصره

اصلاح مجدد قانون خرید محصولات اساسی کشاورزی (تامین مالی)

جبران ضرر و زیان دیرکرد، تخصیص ۱۰۰ درصد اعتبار و تامین
تسهیلات موردنیاز و تعیین بانک عامل تا ۱۵ فروردین هر سال

سال ۱۳۸۳: اصلاح تبصره ۳ و الحاق تبصره های ۴ و ۵

اصلاح مجدد قانون خرید محصولات اساسی کشاورزی (حداقل افزایش قیمت)

رعایت تناسب افزایش قیمت با تورم و لازم الاجرائی بودن آن
از سال تصویب

سال ۱۳۸۴: یک ماده واحده و الحاق تبصره های ۶ و ۷

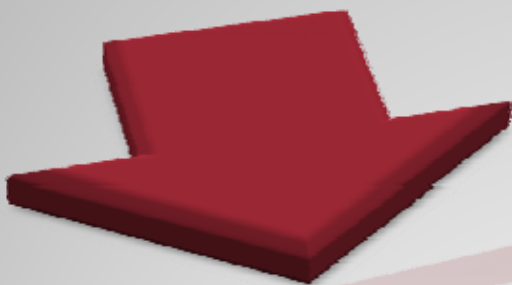
آخرین اقدامات در خصوص اصلاح سیاست خرید تضمینی

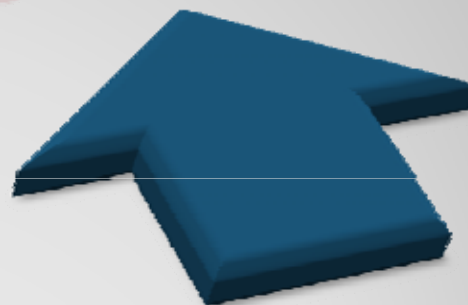

آخرین اقدامات در خصوص اصلاح سیاست خرید تضمینی

ماده (۴۶) قانون الحاق
برخی مواد به قانون
تنظیم بخشی از مقررات
مالی دولت (الحاق ۲)

**تاکید مجدد بر تعیین قیمت خرید
محصولات کشاورزی بر اساس
قیمت تمام شده (هزینه های تولید
و سود متعارف و معقول)**

فرآیند محاسبه و پیشنهاد قیمت تضمینی

طبق تبصره یک ذیل ماده واحده قانون خرید تضمینی مصوب در سال ۱۳۶۸، از دیدگاه قانون گذار معیار هزینه تولید، پایه و اساس تعیین قیمت تضمینی محصولات عنوان شده است. لذا هر ساله با رعایت مبانی تئوریک پیش گفته اقدام به بهایابی محصولات کشاورزی به روش میدانی می شود.

اقدامات و مفروضات در خصوص محصولات زراعی و باغی

جامعه آماری: ۳۲ استان، ۲۷ محصول (به شرح جدول ۱)

جدول ۱			
نام استان	نام استان	نام محصول	نام محصول
استان آذربایجان غربی	استان قم	گندم آبی	کلزا
استان آذربایجان شرقی	استان قزوین	گندم دیم	سویا
استان اصفهان	استان کردستان	جو آبی	چغندر قند بهاره
استان ایلام	استان کرمان	جو دیم	چغندر قند پاییزه
استان اردبیل	استان کرمانشاه	ذرت دانه ای	پنبه وش
استان البرز	استان کهگیلویه و بویراحمد	برنج گروه اول	آفتابگردان
استان بوشهر	استان گلستان	برنج گروه دوم	گلرنگ
استان تهران	استان گیلان	برنج گروه سوم	پیاز تولید طرح استمرار
استان چهارمحال و بختیاری	استان لرستان	برنج سایر استان ها	پیاز تولید پاییزه
استان خراسان رضوی	استان مازندران	عدس دیم	پیاز تولید بهاره تابستانه
استان خراسان جنوبی	استان مرکزی	نخود دیم	سیب زمینی تولید طرح استمرار
استان خراسان شمالی	استان هرمزگان	لوبیا چیتی	سیب زمینی تولید پاییزه
استان خوزستان	استان همدان	لوبیا قرمز	سیب زمینی تولید بهاره
استان زنجان	استان یزد	لوبیا سفید	
استان سمنان	منطقه جیرفت		
استان سیستان و بلوچستان			
استان فارس			

جامعه آماری: ۲۴ استان، ۸ محصول (به شرح جدول ۲)

جدول ۲		
نام محصول	نام استان	نام استان
انار	استان قزوین	استان آذربایجان غربی
سیب	استان کرمان	استان آذربایجان شرقی
مرکبات شمال	استان گلستان	استان اصفهان
مرکبات جنوب	استان گیلان	استان اردبیل
کشمش	استان لرستان	استان بوشهر
خرما	استان مازندران	استان تهران
برگه زردآلو	استان مرکزی	استان خراسان رضوی
انجیر	استان هرمزگان	استان خراسان شمالی
	استان همدان	استان خوزستان
	استان یزد	استان زنجان
	منطقه جیرفت	استان سمنان
		استان سیستان و بلوچستان
		استان فارس

نحوه جمع آوری آمار و اطلاعات

↓

اخذ اطلاعات ریز هزینه تولید از طریق ارسال پرسشنامه به تمامی استان‌ها

↓

تعدیل تفاوت بین هزینه تولید در مناطق مختلف و محاسبه متوسط هزینه کل در سطح کشور با استفاده از روش میانگین موزون

↓

راستی آزمایی آمار و اطلاعات دریافتی از طریق برگزاری جلسات متعدد هم‌اندیشی با کارشناسان معاونت‌ها و دفاتر تخصصی مربوطه

دریافت آمار و اطلاعات از استان ها مربوط به هریک از محصولات

مهم: در خصوص هر یک از محصولات جداول ارقام هزینه ای متفاوت است.

(نمونه محصول گندم آبی)

A	B	C	D	E	F	G	H
استان ۱- گندم آبی							
ردیف	نوع عملیات	مقدار/تعداد	واحد	هزینه در سال ۹۳-۹۴		پیش بینی افزایش هزینه ها (درصد)	برآورد برای سال ۱۳۹۵
				هزینه کل	قیمت واحد		
۱	شخم		بار				$C_1(1+B_1)$
۲	دیسک		بار				
۳	سایر عملیات		بار				
۴	بذر و ضد عفونی		کیلو گرم				
۵	بذر پاشی و ردیفکاری		بار				
۶	کود شیمیایی اوره		کیلو گرم				
۷	کود شیمیایی فسفات		کیلو گرم				
۸	کود شیمیایی پتاس		کیلو گرم				
۹	ریز مغذی		کیلو گرم				
۱۰	حمل کود و بذر		کیلو گرم				
۱۱	کود پاشی		بار				
۱۲	سم علف کش		لیتر				
۱۳	سم قارچ کش		لیتر				
۱۴	سمپاشی و اجاره سمپاش		بار				
۱۵	سمپاشی هوایی		بار				
۱۶	سمپاشی سن گندم		بار				
۱۷	آب بها		متر مکعب				
۱۸	آبیاری		بار				
۱۹	برداشت و جمع آوری		بار				
۲۰	بارگیری و تخلیه		کیلو گرم				
۲۱	هزینه حمل تا مراکز تحویل		کیلو گرم				
۲۲	بیمه محصول سهم زارع		بار				$C_{22}(1+B_{22})$
۲۳	جمع هزینه ها		ریال هر هکتار				$Sum(A1:A22)$
۲۴	هزینه های متفرقه	۵٪	ریال هر هکتار				$A_{23} \times F_{24}$
۲۵	جمع کل هزینه تولید		ریال هر هکتار				$A_{23}+A_{24}$
۲۶	سود سرمایه در گردش		ریال هر هکتار				$A_{25} \times F_{26}$
۲۷	جمع کل هزینه تولید		ریال هر هکتار				$A_{25}+A_{26}$
۲۸	کسر می شود: ارزش کاه		ریال هر هکتار				$C_{28}(1+B_{28})$
۲۹	خالص هزینه ها		ریال هر هکتار				$A_{27}-A_{28}$
۳۰	عملکرد در هکتار		کیلو گرم				
۳۱	هزینه تمام شده		ریال هر کیلو گرم				A_{29}/F_{30}
۳۲	سود تولید کننده	۲۵٪	ریال هر کیلو گرم				$A_{31} \times F_{32}$
۳۳	هزینه تمام شده با سود		ریال هر کیلو گرم				$A_{31}+A_{32}$
۳۴	سهم ارزش بازدهی زمین		ریال هر هکتار				$C_{34}(1+B_{34})$
۳۵	قیمت تمام شده گندم آبی در استان ۱						$A_{33}+A_{34}$
							$C_{33}+C_{34}$

C	D	E	F	G	H
استان ۱- سیب					
هزینه در سال ۹۴-۹۳		واحد	مقدار/تعداد	نوع عملیات	ردیف
هزینه کل	قیمت واحد				
D1=F1		نفر		بیل زنی پای درختان	۱
		بار		جمع آوری سرشاخه	۲
		نفر		هرس زمستانه	۳
		نفر		لایروبی انبار	۴
		مترمکعب		آب بها	۵
		بار		آبیاری	۶
		کیلوگرم		کود شیمیایی اوره	۷
		کیلوگرم		کود شیمیایی فسفات	۸
		کیلوگرم		سایر کودهای شیمیایی	۹
		کیلوگرم		کود میکرو	۱۰
		کیلوگرم		حمل کودهای شیمیایی	۱۱
		تن		کود حیوانی با حمل	۱۲
		نفر		کودپاشی	۱۳
		لیتر		سم حشره کش	۱۴
		کیلوگرم		سم قارچ کش	۱۵
		لیتر		سم کنه کش	۱۶
		نفر		علف چینی	۱۷
		بار		سمپاشی و آجاره سمپاش	۱۸
		لیتر		روغن ولک	۱۹
		هکتار	۱	بیمه محصول (سهیم باغدار)	۲۰
		نفر		هزینه چیدن و جمع آوری	۲۱
		نفر		درجه بندی و بسته بندی	۲۲
		تن		بارگیری و حمل	۲۳
		عدد		جعبه	۲۴
Sum(C1:C24)		ریال هر هکتار		جمع هزینه ها	۲۵
C25=F26		ریال هر هکتار	۵٪	هزینه های متفرقه	۲۶
C25+C26		ریال هر هکتار		جمع کل هزینه تولید	۲۷
C27=F28		ریال هر هکتار		سود سرمایه در گردش	۲۸
C27+C28		ریال هر هکتار		جمع کل هزینه ها	۲۹
		کیلوگرم		عملکرد در هکتار	۳۰
C29/F30		ریال هر کیلوگرم		هزینه تمام شده	۳۱
C31=F32		ریال هر کیلوگرم		سود تولید کننده	۳۲
		ریال هر هکتار		سهیم ارزش بازدهی زمین	۳۳
C33/F30		ریال هر کیلوگرم		سهیم ارزش بازدهی زمین	۳۴
C31+C32+C34		ریال هر کیلوگرم		قیمت تمام شده سیب در استان ۱	۳۵

مفروضات

در نظر گرفتن هزینه های متفرقه

کارمزد متعارف بانک در صورت تامین سرمایه از طریق وام

درآمد حاصل از فروش محصول فرعی در محصولات زراعی

احتساب بازده مدیریت

مراحل تصویب قیمت‌های تضمینی محصولات اساسی کشاورزی

وزارت جهاد کشاورزی: ارسال پیشنهادیه در صورت تایید معاونین و مقام عالی وزارت به سازمان مدیریت

سازمان مدیریت: بررسی های کارشناسی قیمت ها و ارسال آنها به دبیرخانه تخصصی مستقر در شورای اقتصاد

دبیرخانه تخصصی شورای اقتصاد: بررسی و تایید قیمت ها با حضور نمایندگان مراجع ذیربط و ارسال برای طرح در کمیسیون اصلی شورای اقتصاد و ابلاغ نهایی

نحوه خرید تضمینی محصولات اساسی کشاورزی

ابلاغ شرایط و زمان خرید محصول از سوی وزارت جهاد کشاورزی

درخواست روسای سازمان جهاد کشاورزی استانها از وزارت
جهاد کشاورزی برای خرید تضمینی محصول

اعلام موافقت وزارت جهاد کشاورزی برای خرید طبق شرایط تعیین شده به
دستگاه مباشر

اعلام دستگاه مباشر به واحدهای ذیربط در هر استان برای شروع خرید
طبق دستورالعمل

کارکرد سیاست
خرید تضمینی
در
محصولات زراعی

شاخص نسبی قیمت تضمینی

سال	گندم	جو	ذرت دانه ای	برنج	نخود	عدس	لوبیا	پنبه	چغندر قند	سویا	کلزا	افتابگردان	پیاز	سیب زمینی
۱۳۸۳	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
۱۳۸۴	۰.۹۹۶	۱.۰۴	۰.۹۹	۰.۹۹	۱.۰۲	۰.۹۱	۰.۹۴	۰.۹۹	۰.۹۸	۰.۹۷	۱.۰۰	۰.۹۷	۰.۹۵	۱.۰۰
۱۳۸۵	۰.۹۸	۰.۹۸	۰.۹۷	۱.۰۰	۰.۹۷	۰.۹۴	۰.۸۶	۰.۹۶	۰.۹۶	۱.۰۰	۰.۹۶	۰.۹۶	۰.۹۶	۰.۹۷
۱۳۸۶	۰.۸۲	۰.۸۳	۰.۸۲	۰.۸۵	۰.۸۲	۰.۸۰	۰.۷۲	۰.۹۰	۰.۸۱	۰.۸۴	۰.۸۱	۰.۸۱	۰.۸۱	۰.۸۲
۱۳۸۷	۰.۷۲	۰.۷۲	۰.۷۱	۰.۷۳	۰.۹۸	۰.۹۰	۰.۹۳	۰.۷۸	۰.۷۰	۰.۷۲	۰.۷۰	۰.۷۰	۰.۷۰	۰.۷۳
۱۳۸۸	۰.۸۸	۱.۰۶	۱.۰۱	۱.۲۱	۱.۰۶	۰.۹۸	۱.۰۱	۰.۸۴	۰.۷۸	۱.۰۲	۰.۹۸	۰.۹۷	۰.۷۶	۰.۷۹
۱۳۸۹	۰.۸۵	۰.۹۵	۰.۹	۱.۰۸	۰.۹۵	۰.۸۷	۰.۹۰	۰.۸۶	۰.۸۴	۰.۹۰	۰.۸۷	۰.۸۷	۰.۷۷	۰.۸۸
۱۳۹۰	۰.۷۶	۰.۸۴	۰.۸۰	۰.۹۷	۰.۸۲	۰.۷۵	۰.۷۶	۰.۸۵	۰.۸۳	۰.۷۹	۰.۷۵	۰.۷۵	۰.۶۳	۰.۶۸
۱۳۹۱	۰.۶۸	۰.۷۶	۰.۷۲	۰.۸۶	۰.۷۳	۰.۶۷	۰.۶۸	۰.۷۶	۰.۷۴	۰.۷۰	۰.۶۷	۰.۶۷	۰.۵۶	۰.۶۱
۱۳۹۲	۰.۹۷	۰.۷۴	۰.۷۱	۰.۷۸	۰.۷۰	۰.۶۴	۰.۶۵	۰.۷۶	۰.۷۱	۰.۶۹	۰.۶۶	۰.۶۸	۰.۵۴	۰.۵۸
۱۳۹۳	۱.۱۳	۱.۱۴	۱.۱۸	۰.۹۰	۱.۱۶	۱.۱۳	۱.۱۵	۱.۰۶	۰.۹۹	۱.۲۰	۱.۱۲	۱.۱۸	۰.۷۱	۰.۸۲

نسبت قیمت تضمینی به قیمت وارداتی

سال	گندم	جو	ذرت دانه ای	برنج	نخود	عدس	لوبیا	پنبه	سویا	افتابگردان
۱۳۸۳	۱.۳	۱.۰۵	۰.۸۲	۲.۰۷	-	-	۱.۴۰	۰.۷۲	۰.۸۲	۰.۱۹
۱۳۸۴	۱.۶	۰.۹۷	۰.۹۷	۱.۹۹	-	۱.۰۶	۱.۳۷	۱.۰۰	۱.۰۲	۰.۴۱
۱۳۸۵	۱.۴	۱.۰۰	۱.۰۸	۲.۲۴	۱.۲۶	۰.۹۸	۰.۹۰	۱.۰۵	۱.۲۱	۰.۲۸
۱۳۸۶	۱.۲	۰.۷۱	۰.۷۵	۱.۸۹	۰.۸۵	۰.۸۷	۰.۸۰	۱.۰۰	۱.۰۸	۰.۸۲
۱۳۸۷	۰.۷	۰.۴۸	۰.۵۶	۱.۶۹	۰.۹۸	۰.۸۴	۰.۹۱	۱.۶۳	۰.۶۸	۰.۶۷
۱۳۸۸	۱.۲	۱.۸۷	۱.۵۹	۱.۲۱	۰.۸۲	۰.۷۳	۰.۷۸	۱.۸۹	۱.۲۱	۰.۴۴
۱۳۸۹	۱.۵	۱.۳۶	۱.۱۴	۱.۵۷	۱.۰۵	۱.۱۹	۰.۸۲	۱.۱۶	۱.۱۵	۰.۷۲
۱۳۹۰	۱.۰	۰.۸۴	۰.۷۷	۱.۵۶	۱.۰۱	۱.۱۱	۰.۷۹	۰.۷۴	۰.۹۳	۰.۶۰
۱۳۹۱	۰.۹	۰.۷۹	۰.۷۰	۱.۳۸	۰.۶۴	۰.۶۰	۰.۶۷	۰.۶۶	۰.۷۹	۰.۵۲
۱۳۹۲	۰.۹	۰.۶۴	۰.۵۸	۰.۸۴	۰.۴۷	۰.۴۵	۰.۳۱	۰.۴۰	۰.۶۳	۰.۳۸
۱۳۹۳	۱.۲	۰.۹۵	۱.۰۳	۰.۸۵	۰.۷۳	۰.۷۸	۰.۶۲	۱.۰۱	۱.۰۹	۰.۴۷

میزان خرید توافقی محصولات زراعی (هزار تن)

محصول / سال	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
گندم	-	۳۰۹	۱۴۲۶	۲۲۰	۴۸۶	۷۴۶	۶۵۸
جو	۸۸	۶۷	۲۳۳	۱۴۳	۱۹۲	۲۴۴	۲۸۰
ذرت دانه‌ای	۱۶۵	۷۷	۱۳۸	۱۱۴	۱۸۹	۳۰۶	۴۲۲
چغندر قند	۰	۵۰	۰	۰	۰	۰	۰
پنبه وش	۱۴	۴	۰.۶	۳	۸.۷	۱۱	۲۰.۵
دانه سویا	۰	۱۵	۲۱	۱۱	۲۹	۷۳	۸۳
آفتابگردان	۰	۴۵۳ تن	۱۳۱ تن	۲۶۲ تن	۲۱۳ تن	۲	۱
کلزا	۰	۵۶	۰.۱	۰.۲	۱۶	۱۸.۵	۴۰
گلرنگ	۰	۱	۰	۰	۸۴	۱	۴۷
شلتوک برنج با برنج	۱۴	۳	۱۱	۱۰.۵	۱۲.۵	۲۵	۱۷
عدس		۱	۶۶۱ تن	۲۸۷ تن	۳۲۹ تن		
نخود	۱۴	۵۲۸ تن	۱	۵۳۲ تن	۶۸۴ تن	۳	-
لوبیا		۶۴۴ تن	۱	۱	۱		
سیب زمینی	۲۳	۱۸	۴۹	۱۲	۱۹	۳۲	۲۷
پیاز	۱۰	۶	۳	۴	۴۶	۲۲	۱۰

کارکرد سیاست
خرید تضمینی
در
محصولات باغی

شاخص نسبی قیمت تضمینی

[illegible]

میزان خرید تضمینی محصولات باغی

محصول /سال	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
کشمش	۵۵.۱	۶۶.۵	۲۸.۲	۰	۲۳.۸	۴	۰	۰	۶.۴	۰	۰	۰	۰
خرما	۱۹.۴	۲۹.۶	۵۵.۴	۵۰.۶	۲۹.۳	۳۸.۵	۱.۴	۱۰۶ تن	۰	۴۹۴ تن	۰	۰	۰

میزان خرید توافقی محصولات باغی

محصول / سال	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
سیب	۶۲۰۰	۱۸۵۷	۲۶۶۴۹	۵۴۲۱	۲۶۵۸۳	۲۱۸۸۹	۱۳۴۷۴
خرما	۱۲۵۰۰	۳۷۷۳	۲۳۸۹	۹۸۷۷	۴۷۵۱	۷۵۳۸	۹۸۳۱
کشمش	۲۹۰۰	-	-	-	-	-	-
انار	۶۵۰۰	۸۴۶	۸۳۳	۹۳۹	۷۱۶	۶۲۸	۱۸۶۳
انجیر		۸	۱۶	۲	۵۵	۱۱	۳۴
پرتقال		۷۲۷۸	۳۱۹۳	۴۸۸۳	۲۴۴۶۶	۳۰۱۶۸	۱۸۱۳۵
گریپ‌فروت		۲۲۷	۱۹۲	۹۰	۶۱	۹۲	۲۶۳
لیمو ترش	۴۱۷۰۰	۱۹۷۴	۲۹۰	۱۷	۱۸۱	۱۹۳	۳۰۲
لیمو شیرین		۲۳۲	۴۵۲	۱۶۱	۵۸	۴۳۵	۸۹۱
نارنگی		۱۰۰۹	۴۲۲	۹۵	۱۳۷	۸۷۳	۱۵۰۵
برگه زردآلو		۱۲	۱	۲۰۰	۵	-	-

چالش‌ها و راهکارها

آنچه مسلم است با توجه به وضعیت رابطه مبادله داخلی و سیاست های دولت مشاهده می شود دستیابی به موضوع مطابقت قیمت تضمینی با تورم به علت سیاست های کلان دولت و محدودیت های اعتباری امری ناممکن است. لذا نبایست موضوع تعیین قیمت تضمینی بر مبنای هزینه تولید به منظور تامین خواسته های کلان کشور نادیده گرفته شود.

با عنایت به اینکه در سیاست خرید تضمینی تامین و تخصیص اعتبار به عنوان عامل بازدارنده عمل می نماید. شکی نیست در شرایط کنونی کشور به لحاظ محدودیت های بودجه ای و همچنین برقراری سیاست های کلان کشور بر پایه اقتصاد مقاومتی، اهمیت موضوع فوق مضاعف گردیده است، لذا به نظر می رسد با توجه به تفاوت کارکرد سیاست خرید تضمینی در بازار هر یک از محصولات ضرورتی در استمرار برقراری این سیاست در خصوص تمامی محصولات حس نمی شود. پیشنهاد مشخص آن است قانون سیاست خرید تضمینی بازنگری شده و دامنه محصولات زراعی تحت پوشش قانون کاهش یابد. به نحوی که بر اساس شرایط بازار داخلی و جهانی محصول در صورت نیاز به حمایت از طریق مکانیسم دیگری محصولات حمایت گردند.

در خصوص محصولاتی مشابه گندم که خرید آن در انحصار دولت است طبیعتاً استمرار اجرای این سیاست منطقی است. لیکن به نظر می رسد می بایست به منظور حفظ حقوق کشاورزان این قیمت تابع شرایط بازار داخلی و هزینه تولید محصولات مطابق با واقعیت تعیین گردد. به نظر می رسد مابقی مشکلات در خصوص قیمت تضمینی و قیمت جهانی محصول با اصلاح نظام تعرفه ای بخش از قبیل اعمال تعرفه سهمیه ای می تواند مرتفع گردد.

با توجه به تجارب سایر کشورها می تواند سیاست پرداخت مستقیم در برنامه حمایتی دولت قرار گیرد. چگونگی فرایند و مکانیسم انجام آن مستلزم مطالعه ای جامع در این خصوص است. به عنوان نمونه می توان در خصوص محصولاتی که میزان تاثیرگذاری ارزش بهای زمین در شکل گیری هزینه های مترتب بر تولید محصول بسیار معنی دار است، این پرداخت بر اساس سطح زیر کشت محصول صورت گیرد.

پیشنهاد می گردد در خصوص محصولات صنعتی از طریق مکانیسم کشاورزی قراردادی و با ظرفیت های قانونی موجود دولت به حمایت از تولیدکننده پردازد. تا هدف تامین نقدینگی به موقع کشاورز و همچنین پایین نگاه داشتن قیمت محصول به عنوان نهاده صنایع پسین تحقق یابد.

➡ محصولات باغی دارای بازار رقابتی بوده و تعیین قیمت تضمینی برای آنها بر اساس الزام قانونی و بر مبنای هزینه های تولید صورت می پذیرد و چنانچه قیمت بازار زیر قیمت تضمینی مصوب قرار گیرد، دولت به منظور جلوگیری از ضرر و زیان باغداران، اقدام به خرید محصول آنها به نرخ تضمینی مصوب می نماید. لذا قیمت تضمینی، قیمت تشویقی برای کشت و کار این محصولات نیست.

➡ افزایش مداوم قیمت تضمینی، به عنوان عاملی تورم زا منجر به افزایش قیمت بازار داخلی و خارجی محصولات باغی می شود و بنابراین در تعیین قیمت با لحاظ هزینه های واقعی تولید بایستی توجه کافی به این مساله مبذول گردد. از این رو است که دولت با هدف کاهش انتظارات تورمی، هرساله قیمت این محصولات را در سطحی پایین تر از هزینه های واقعی تولید مصوب می نماید.

➡ در بیشتر کشورها، رویکرد اصلی برای محصولات باغی، کاهش دخالت دولت در بازار، آزاد نمودن و واگذاری بازارها به نظام بازار می باشد و در این راستا اقدام به ایجاد ساختارها و نظام های مناسب بازاریابی و بازاریابی می شود.

با توجه به اصول و مفاهیمی که برای سیاست حمایتی خرید متبادر است، بنا نیست که این سیاست به تنهایی حمایت کافی از درآمد باغداران به عمل آورد. حمایت در محصولات باغی صرفاً نباید بر پایه یک ابزار حمایتی بوده و لازم است جهت دهی حمایت ها به سمت کاهش هزینه های تولید و افزایش بهره وری باشد. در این راستا، اجرای سایر ابزارهای حمایتی غیرقیمتی نظیر پرداخت های مستقیم، حمایت های بازاررسانی که منجر به کاهش فاصله قیمت دریافتی تولیدکنندگان و قیمت پرداختی مصرف کنندگان می شود، بیمه های درآمد، حمایت های صادراتی و... می تواند مفید واقع شود.

در محصولات باغی سیاست های قیمتی به جای تمرکز بر حمایت قیمت و خرید تضمینی می بایست معطوف به سیاست های تجاری (اعمال تعرفه های وارداتی و یارانه های صادراتی برای میوه ها) بوده و به کارگیری ابزارهای حمایتی غیرقیمتی در تمامی مراحل حلقه تولید تا مصرف و صادرات با توجه به شرایط تولید و بازار هر یک از محصولات توصیه می شود.

با تشکر

ضمائم

سال ۱۳۶۸

ماده واحده- به منظور حمایت از تولید محصولات اساسی کشاورزی و ایجاد تعادل در نظام تولید و جلوگیری از ضایعات محصولات کشاورزی و ضرر وزیران کشاورزان، دولت موظف است همه‌ساله خرید محصولات اساسی کشاورزی (گندم، برنج، جو، ذرت، چغندر قند، پنبه‌وش، دانه‌های روغنی، چای، سیب‌زمینی، پیاز و حبوبات) را تضمین نموده و حداقل قیمت خرید تضمینی را اعلام و نسبت به خرید آنها از طریق واحدهای ذیربط اقدام نماید.

تبصره ۱- وزارت کشاورزی موظف است همه‌ساله قیمت خرید تضمینی محصولات فوق‌الذکر را با رعایت هزینه‌های واقعی تولید در یک واحد بهره‌برداری متعارف و حفظ رابطه مبادله در داخل و خارج بخش کشاورزی تعیین و حداکثر تا آخر تیرماه به هیات دولت تقدیم نماید.

تبصره ۲- دولت موظف است قیمت‌های مصوبه مزبور را قبل از آغاز هر سال زراعی (آخر شهریورماه) از طریق رسانه‌های عمومی اعلان نماید.

تبصره ۳- دولت موظف است ضرر و زیان احتمالی موضوع این قانون را از منابع مالی خود تامین نماید.

سال ۱۳۷۲

ماده واحده - از تاریخ تصویب این قانون محصولات کشمش، خرما، برگه، مرکبات، سیب، انار و انجیر و محصولات دامی و پيله ابریشم مشمول فهرست محصولات اساسی موضوع ماده واحده قانون تضمین خرید محصولات اساسی کشاورزی مصوب ۱۳۶۸/۶/۲۱ و تبصره‌های آن می‌گردد.

تبصره - اعتبارات مورد نیاز اجرای این قانون در سال ۱۳۷۲ از محل تبصره ۲۲ قانون بودجه سال ۱۳۷۲ کل کشور با رعایت اولویت برای محصولات اساسی تامین خواهد شد.

سال ۱۳۸۳

تبصره ۳- دولت موظف است ضرر و زیان احتمالی موضوع این قانون را از منابع مالی خود تامین نماید، همچنین به دولت اجازه داده می‌شود ضرر و زیان ناشی از دیرکرد پرداخت بیش از یک ماه موضوع این قانون را از محل منابع مالی خود تامین و به ازای هر ماه تاخیر در پرداخت علاوه بر اصل قیمت محصولات خریداری شده، افزایشی متناسب با کارمزد سپرده‌های میان مدت که در ابتدای هر سال توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین می‌شود، به صورت روزشمار پرداخت نماید.

تبصره ۴- به منظور جلوگیری از هرگونه معامله سلف و پرداخت به موقع قیمت محصولات تضمینی که توسط دولت خریداری می‌شود به کشاورزان، اعتبارات پیش‌بینی شده مربوط در قانون بودجه سالانه ٪ ۱۰۰ تخصیص یافته تلقی می‌شود .

تبصره ۵- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است تسهیلات مورد نیاز دستگاههای مباشر خرید محصولات تضمینی را در پانزدهم فروردین ماه هر سال و با تعیین بانکهای عامل، تامین و ابلاغ نماید.

سال ۱۳۸۴

ماده واحده - به منظور حمایت از تولید محصولات اساسی کشاورزی و ایجاد تعادل در هزینه‌های تولید و درآمدهای کشاورزان، دو تبصره به شرح زیر به عنوان تبصره‌های (۶) و (۷) به قانون تضمین خرید محصولات اساسی کشاورزی مصوب سال ۱۳۶۸ الحاق می‌گردد.

تبصره ۶- دولت موظف است قیمت خرید تضمینی محصولات اساسی کشاورزی موضوع این قانون در هر سال زراعی را به گونه‌ای تعیین نماید که میزان افزایش آن هیچگاه از نرخ تورم اعلام شده از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در همان سال کمتر نباشد.

تبصره ۷- مفاد تبصره (۶) دولت در خصوص قیمت‌های سال زراعی ۱۳۸۳-۱۳۸۴ نیز لازم‌الاجرا می‌باشد.

ماده ۳۳ قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی

از تاریخ تصویب این قانون، علاوه بر اجراء قانون خرید تضمینی محصولات کشاورزی، در قالب بودجه‌های سنواتی و اعتبار مصوب، سیاست قیمت تضمینی نیز برقرار می‌شود.

تولیدکنندگان محصولات کشاورزی می‌توانند محصولات خود را در بازار بورس تخصصی کالای کشاورزی عرضه نمایند. در صورت کاهش قیمت بورس نسبت به قیمت تضمینی اعلام‌شده از سوی دولت، مابه‌التفاوت آن توسط دولت به تولیدکنندگان پرداخت می‌گردد.

فرآیند تعیین و پیشنهاد قیمت‌های تضمینی محصولات کشاورزی

در **معیار اول** متوسط هزینه کل تولید شامل ارزش نهاده‌های مصرفی، دستمزد و زمین محاسبه و به‌عنوان قیمت کف قرار داده می‌شود.

در **معیار دوم** معادل قیمت سرمرز محصولات، تعدیل‌شده با هزینه‌های حمل و نقل تا سرمزرعه به‌عنوان قیمت کف در نظر گرفته می‌شود.

در **معیار سوم** رابطه مبادله به‌صورت شاخصی از قیمت دریافتی توسط زارعان به شاخص قیمت‌های پرداختی توسط آنها برای نهاده‌های تولیدی و کالاهای مصرفی تعریف می‌شود. این معیار با هدف حفظ رابطه مناسب سطح قیمت‌ها در بخشهای کشاورزی و صنعت صورت می‌گیرد. محاسبه رابطه مبادله بین قیمت محصولات مختلف در بخش کشاورزی به‌ویژه محصولاتی که فروش آنها تحت کنترل دولت قرار می‌گیرد با آنهایی که به صورت آزاد عرضه می‌شوند نیز یکی دیگر از معیارهای محاسبه رابطه مبادله است.

معیار چهارم به‌صورت مجموعه‌ای از معیارهای سه‌گانه فوق مطرح می‌شود. کشورهای مختلف جهان از یک یا چند معیار از معیارهای فوق در تعیین قیمت‌های کف برای محصولات مورد نظر استفاده می‌کنند.

قیمت‌های پیشنهادی در ایران با محور قراردادن **معیار اول یعنی هزینه متوسط تولیدی و توجه همزمان به معیار**

سوم یعنی رابطه مبادله و نرخ تورم تنظیم و پیشنهاد می‌شود.